

Budúcnosť kontroly priamych zahraničných investícií v Českej republike

Michaela Marečková

Zahranické investície boli vždy pre štát dôležitým prostriedkom, ktorý pomáha zlepšovať nielen ekonomický rozvoj, ale zároveň aj postavenie štátu v regióne. Tento fakt však platí iba dovtedy pokiaľ cieľ investora, je vedený iba čisto ekonomickými motívmi. V inom prípade niektoré tieto zahraničné investície môžu byť cieleňé na konkrétnu spoločnosť, ktorá je z pohľadu daného štátu vnímaná ako strategická, pretože napríklad vyrába nejakú významnú technológiu alebo vytvára cenné know-how. Následné väzby, ktoré by sa objavili medzi jednotlivými ekonomickými aktérmi, by tak mohli mať potenciál negatívne ovplyvňovať vnútornú a zahraničnú politiku daného štátu.¹ Na základe toho, niektoré zahraničné investície preto môžu predstavovať riziko pre národnú bezpečnosť. Česká republika si toto riziko uvedomuje, a preto podniká dôležité kroky, aby sa tomuto prípadu vyhla avšak je potrebné, aby tento problém dostal komplexnejšie riešenie, v podobe efektívneho mechanizmu, ktorý by permanentne takéto typy investícií dokázal odhaliť.

Podľa doterajších skúseností medzi najväčších potencionálnych nebezpečných strategických zahraničných investorov patrí práve Čína, ktorá sa snaží vybudovať “Novú hodvábnu cestu”. Práve jedným zo znakov tohto čínskeho projektu sú investície cieleňé na strategické sektory, pričom v čínskom kontexte je veľmi ťažké rozlíšiť medzi štátnou a súkromnou spoločnosťou, a tak je dôležitá ostražitosť. Jedným z takýchto príkladov je aj kauza z Nemecka.

V roku 2016 sa uskutočnil nákup technologickej firmy Kuka (zaoberajúca sa výrobou priemyselných robotov) čínskou spoločnosťou Midea.² Nakoľko nemecká ekonomika je

¹ The Prague Security Studies Institute. *Doporučení pro zavedení národního mechanismu na screening přímých zahraničních investic v ČR*; (http://www.pssi.cz/download/docs/543_doporučení-pro-zavedení-na-rodni-ho-mechanismu-na-screening-pr-i-my-ch-zahranic-ni-ch-investic-v-c-r.pdf)

² Reuters. *China's Midea receives U.S. green light for Kuka takeover*. (<https://www.reuters.com/article/us-kuka-m-a-mideamidea-group/chinas-midea-receives-u-s-green-light-for-kuka-takeover-idUSKBN14J0SP>)

charakteristická svojou otvorenosťou, tak Berlín s tým nemohol nič robiť, napriek tomu, že existovalo vážne podozrenie, že čínska strana získa prístup k citlivým informáciám.³ Následne na to, Nemecko zmenilo svoj postoj voči Číne a začalo podobne ako Veľká Británia sprísňovať právne nástroje, aby do budúcna mohlo predísť týmto obchodom a zablokovať nákupy vo firmách strategického a bezpečnostného významu ako bola práve táto.⁴

Situácia v Česku je podobná nakoľko prílev zahraničných firiem je stále vysoký. Narozdiel od Nemecka, Česká republika nemá žiadne účinné ochranné prostriedky na to, aby nejakým spôsobom kontrolovala prúd týchto investorov a to najmä s ohľadom na bezpečnostné riziká.⁵

Ako jeden z príkladov týchto potenciálne rizikových investícií môže slúžiť aj Čínou ovládaná firma China General Nuclear Power (CGNPC), ktorá je medzi horúcimi kandidátmi na výstavbu jadrových blokov v Českej republike. Záujem tejto firmy dostavať jadrovú elektrárňu Hinkley Point vo Veľkej Británii napokon viedol k sprísneniu bezpečnostných opatrení britskou vládou a až následne tu mohla táto firma spustiť svoj projekt.⁶

Podobnou kauzou je aj prípad z roku 2017 keď česká spoločnosť HE3DA Technologies vynašla nový druh lítiovej batérie. V čase keď začala táto firma spolupracovať s novým strategickým partnerom z Číny, všetko vyzeralo v poriadku až pokiaľ im predstavili takmer všetky informácie podľa zmluvy, okrem jednej dôležitej technickej správy ohľadom obsahu batérií. Následne na to sa ju pokúsili čínski investori jednoducho odcudziť, čo sa im aj podarilo a spor, ktorý sa v dôsledku toho snažili akcionári českej firmy potom proti nim viesť,

³ Sinopsis. *Německo není na prodej. Proč Peking nemá radost z pokračování Angely Merkelové?* (<https://hlidacipes.org/nemecko-neni-na-prodej-proc-pekings-nema-radost-z-pokracovani-angely-merkelove/>)

⁴ Sinopsis. *Čínské investice v Německu (a jinde)*; (<https://sinopsis.cz/cinske-investice-v-nemecku-a-jinde/>)

⁵ Danda. O. *Podezřelí investoři mají v Česku přé, vláda je bezzubá*; (<https://www.novinky.cz/domaci/477370-podezreli-investori-maji-v-cesku-pre-vlada-je-bezzuba.html>)

⁶ Šebek, F. *PSSI: Jak vážná jsou bezpečnostní rizika obchodování s Čínou?*; (<http://www.epochtimes.cz/2018011923962/PSSI-Jak-vazna-jsou-bezpecnostni-rizika-obchodovani-s-Cinou.html>)

bol neúspešný. Tent prípad predstavuje určitú formu nebezpečného spôsobu ako sa zahraničná firma môže dostať k moderným technológiám.⁷

Na jednej strane niet pochyb o tom, že spolupráca českých firiem so zahraničnými je nevyhnutná a prináša so sebou viac výhod ako nevýhod. Na druhej strane je potrebné, nakoľko sa súčasný svet čoraz viac globalizuje a postupne sa vytrácajú akékoľvek bariéry za účelom zlepšiť ekonomickú situáciu daného štátu, aby boli prijaté aj isté bezpečnostné opatrenia.⁸

Vyššie uvedené príklady ukazujú, že v Českej republike je potrebné viac sa venovať debate o ochrane strategických odvetví pred potenciálne rizikovými investíciami zo zahraničia. Preto, aby nedochádzalo k ohrozeniu bezpečnosti Česka sa odporúča zaviesť národný tzv. screeningový mechanizmus podľa, ktorého by štát mal lepšie preverovať niektoré druhy zahraničných investícií a poprípade mať možnosť im zabrániť.⁹ Súčasnú debatu o nastavení screening-u investícií treba smerovať tak, aby bola zameraná na relatívne široký rozsah sektorov. Táto kontrola by teoreticky mohla zahŕňať napríklad aj médiá nakoľko nedávno získala v českej televízii TV Barandov, ktorá je vlastnená spoločnosťou Empressa Media, podiel aj čínska spoločnosť CEFC/CITIC, čo viedlo k výraznej zmene v informovaní o témach spojených s Čínou.¹⁰

Debata o zavedení screeningového mechanizmu nie je obmedzená iba na Českú republiku. V roku 2017 se táto problematika začala riešiť na úrovni Európskej únie.

⁷Břešťan,R. *TOP 2017: Čínská špionáž u českého výrobce baterií. Černý prášek a šup s ním do kapsy paradního saka*; (<https://hlidacipes.org/top-2017-cinska-spionaz-u-ceskeho-vyrobc-baterii-cerny-prasek-sup-nim-kapsy-paradnih-o-saka/>)

⁸Frouzová,K. -Prokeš,J. *Prodej se zakazuje.Česko hodlá chránit klíčové firmy*; 19. září 2018. (Hospodárske noviny)

⁹Hendrych. *Nekontrolované investice z východu ohrožují národní bezpečnost, varují odborníci*;(https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nekontrolovane-investice-z-vychodu-ohrozuj-i-narodni-bezpecnost-varuji-odbornici-104191.html?utm_source=rss&utm_medium=web&utm_content=novinky-z-portal-u-businessinfo-cz-21&utm_campaign=rss_portal)

¹⁰Chinfluence. *Analyza médií*;(<http://www.chinfluence.eu/cs/analyza-medii/>)

Európskou komisiou bola vydaná publikácia, v ktorej sa jednalo o návrh riadenia ako by sa mal upraviť rámec pre screening priamych zahraničných investícií do EÚ a posilniť spolupráca jednotlivých členských štátov v oblasti monitoringu. Vzorom malo byť tiež vytvorenie komisie EÚ pre zahraničné investície podobnej ako má USA t.j. CFIUS. V tejto komunikácii sa, ale taktiež aj spomínalo, že navrhované riešenia by boli ťažko dosiahnuteľné v závislosti od práva EÚ a existujúcich medzinárodných noriem. Na základe toho momentálne žiadny efektívny systém neexistuje. Jediné čo je zrejme je, že musí byť nastavený tak, aby zahŕňal všetky dôležité sektory.¹¹

Na základe meniacich se investičných stratégií a schopností niektorých aktérov toto prostredie zneužívať, ilustrovaných vyššie uvedenými príkladmi, si tak Česká republika musí uvedomiť potrebu vytvoriť mechanizmus na kontrolu takýchto priamych zahraničných investícií. Navyiac by bolo možno vhodné, aby štát a konkrétne bezpečnostné zložky viac spolupracovali s firmami, ktoré tvoria strategické technológie, napríklad aj vo forme školení.¹² V tomto roku bola v Českej republike tiež vypracovaná analýza Ministerstva priemyslu a obchodu, ktorej úlohou bude skúmať typy investícií a určiť citlivé sektory, ktoré by mohli mať dopad na bezpečnosť štátu.¹³

Text je druhým ze série článků, které vznikly v rámci projektu “Comparative analysis of the approach towards China: V4+ and One Belt One Road” podpořené Mezinárodním visegrádským fondem.

¹¹ Françoise, N. *China's direct investment in the European Union: challenges and policy responses*; (<http://dx.doi.org/10.1080/17538963.2013.874070>)

¹²European Council. *Screening of investments: Council agrees its negotiating stance*; (<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/13/screening-of-investments-council-agrees-its-negotiating-stance/>)

¹³MPO. *První zasedání pracovní skupiny pro posouzení dopadů možného prověřování zahraničních investic z důvodů bezpečnosti státu*; (<https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/proverovani-zahranicnich-investic/prvni-zasedani-pracovni-skupiny-pro-posouzeni-dopadu-mozneho-proverovani-zahranicnich-investic-z-duvodu-bezpecnosti-statu--240044/>)